

Tilburg University

Transnationaal burgerschap logische stap

Hirsch Ballin, E.M.H.

Published in:
Christelijk Weekblad

Publication date:
2014

Document Version
Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):
Hirsch Ballin, E. M. H. (2014). Transnationaal burgerschap logische stap. *Christelijk Weekblad*.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Oud-minister Ernst Hirsch Ballin: Tijd rijp voor Europees burgerschap

Transnationaal burgerschap I

Wat maakt een mens tot burger? Prof.dr. Ernst Hirsch Ballin wil daarover de discussie openen in zijn nieuwe boek *Citizens' rights and the right to be a citizen*. Volgens hem vraagt de toegenomen migratie om een andere definitie van burgerschap, meer los van nationale staten.

Kijk", zegt prof.dr. Ernst Hirsch Ballin met zichtbare trots. We zitten aan de grote ronde tafel in zijn werkamer aan de Tilburg Universiteit. De oud-minister van Justitie en hoogleraar Staats- en Europees recht tilt op de omslagbeelding van zijn boek, een schilderij van de Amerikaanse kunstenaar Joel Bergner.

Het schilderij toont twee volwassenen en een kind, datomhoog kijkt naar zijn moeder. Achter de drie is een stroom mensen te zien. Ze zijn niet alleen. Op de achtergrond de contouren van een schip. "Deze mensen kunnen overal vandaan komen," zegt Hirsch Ballin. "Maar één ding is zeker: ze hebben een bestemming."

Het is geen toeval dat juist *The arrival* het nieuwe boek van Hirsch Ballin siert. Waar politici als Wilders angst voor migranten proberen te cultiveren, daar wil Hirsch Ballin in *Citizens' rights and the right to be a citizen* juist de werkelijkheid benadrukken van wat hij noemt een 'transnationaal burgerschap'.

Maar wat is een burger eigenlijk? Wanneer ben je een burger? Hirsch Ballin: "Een burger is een vrije man of vrouw. Een persoon die als persoon gerespecteerd moet worden. Hans Joas schreef een boek getiteld *De sacraliteit van de persoon*. Misschien is dat de beste omschrijving. Het christendom heeft trouwens veel bijgedragen aan het besef dat mensen niet tot het object van een ander kunnen worden gemaakt. Dat soort rechten zijn voor mij niet een vrijblijvende toegift, maar horen bij de volledige verwerkelijking van de rechten van ieder mens."

Migratie

Burgerschap is een actueel thema, vindt Hirsch Ballin. "Als je naar Syrië kijkt, dan is daar net als hier een grote diversiteit. Maar er is geen gemeenschappelijk gedragen staatsbestel. Dan kunnen andere krachten gaan vissen in troebel water. Ik hoop daarom dat mensen gaan nadenken over wat burgerschap betekent. Waarom je het staatsburgerschap aan mensen moet geven en het ze niet onthouden. Ik wil met dit boek ook iets zeggen over migratie in deze tijd. Hoe kun je op een faire manier met de rechten van migranten omgaan? Mijn aanbeveling is om ieders recht te erkennen om staatsburger te zijn in het land waar hij of zij thuis is."

Wat bedoelt u precies met 'ergens thuis zijn'? U schijft in uw boek over het ius nexu, dat verbondenheid uitdrukt. "In het nationaliteitsrecht heb je twee tradities. Er is het ius sanguinis, dat betekent dat afstamming een aanknopingspunt is om iemand het staatsburgerschap te verlenen. In Duitsland werkt dat zo. Daarnaast heb je het ius soli, dat slaat op grond, dus de plek waar je geboren bent, dat is bijvoorbeeld

in Amerika het uitgangspunt. In Nederland hebben we een gemengd stelsel. Beide hebben hun nut, maar ze verdienen aanvulling, ius nexu drukt het recht uit op burgerschap naar aanleiding van de band die iemand heeft met de samenleving. De mate waarin hij of zij het vermogen heeft om daar een bijdrage aan te leveren. Dat is voor mij een heel belangrijk uitgangspunt."

Dus als iemand bijvoorbeeld één jaar werkt in Nederland en zichzelf kan voorzien van inkomen, dan zou hij Nederland ander moeten kunnen worden.

"Voor staatsburgerschap is één jaar te weinig. Nu is het zo dat je als je een verblijfsvergunning krijgt, dat na vijf jaar het staatsburgerschap wordt toegekend. Dat lijkt me een prima termijn. Men wil daar nu zeven jaar van maken, maar daardoor worden mensen langer in onzekerheid gehouden en dat kan contra-productief zijn."

Soms botsen praktijk en theorie. Bekend is de Vluchtwerk voor een groep uitgeprocedeerde asielzoekers. Wat voor oplossing geeft uw manier van denken voor de problemen van deze mensen?

"Het recht op staatsburgerschap betekent niet dat iedereen het recht heeft zich overal te vestigen. Ik wil ook geen nieuw internationaal regime vestigen. Dat is niet de intentie van mijn boek en dat

'Ik hoop dat mensen gaan nadenken over wat burgerschap betekent'

zou ook ontwrichtend werken. Migratie dient wel gereguleerd te zijn. Voor vluchtelingen hebben we volgens de wet bescherming.

Het feit dat mensen in een kerk zaten, kan erop wijzen dat ze niet terug kunnen naar het land waar ze vandaan komen. Dat moet worden meegenomen in de beslissing of iemand verblijfsvergunning

aliseren. Er zijn allerlei complicaties en problemen. Maar migratie is een realiteit, het is een fenomeen van alle tijden. Migratie moet gereguleerd worden, maar er is geen aan-uitknop voor. Het is aan de overheid om het in goede banen te leiden."

In uw boek houdt u er een pleidooi voor om naast het nationaal staatsburgerschap, een transnationaal burgerschap te erkennen. Hoe zou dat eruit moeten zien?

"Laat ik beginnen met uit te leggen wat een staat is, zoals Spanje, Duitsland en Nederland dat zijn. Door de grilligheid van de historie zijn er belangengemeenschappen ontstaan. De geschiedenis had ook anders kunnen lopen. Een voorbeeld is Oost-Friesland. Heel lang werden predikanten voor dat gebied in Nederland gerekruteerd en werd de Statenbijbel gebruikt. Maar in 1815 werd Oost-Friesland bij het koninkrijk Hannover gevoegd, en veranderde dat. Nu is het evident dat het bij Duitsland

Samenleving

ogische stap

Migratie is van alle tijden. Het is aan de overheid dat in goede banen te leiden. Foto EPA

hoort. Er wordt Duits op school gesproken, naar Duitse tv gekeken. Maar dat is dus een product van de geschiedenis. En waar een staat is, daar is burgerschap. De EU is ook een product van de geschiedenis, ontstaan om gemeenschappelijke belangen te regelen. Het gebied waar kolen gedolven werden, was één gebied, daaroverheen liepen de grenzen van Frankrijk, België, Nederland en Duitsland. Daar gingen men na de Tweede Wereldoorlog een gezamenlijke publiekrechtelijke structuur voor regelen. En zo is het verder gegaan: de landbouw volgde, voor banken kwamen gezamenlijke regels, evenals voor de handel, dienstverlening, enzovoorts. Zo'n structuur als van de EU volgt dus de belangen van mensen. Daar willen ze zelf over beslissen. In een tijd van toenemende migratie is een vorm van transnationaal burgerschap een logische volgende stap. Dat is het Europese burgerschap."

Burgerschap begon ooit in de steden, met gildes en bijbehorende rechten en plichten. Krijgen we nu weer ongeveer dezelfde situatie? Betekent dat ook dat het neokapitalisme op z'n retour is?
"Ik denk dat het neoliberalisme ernstige sociale schade heeft gebracht, niet alleen aan het bankwezen, maar ook in andere sectoren. In weervol van de kritiek van neoliberalen op de EU, heeft de EU zich juist altijd sterk gemaakt om een beschermende rechtsorde op te bouwen. Men ergert zich aan de concurrentie van Poolse vrachtwagenaufteurs omdat voor hen lagere eisen gelden, maar veel problemen hangen meer samen met het neoliberalisme dan met de EU. De richtlijnen van de EU zijn er juist altijd geweest om die ongelijkheid tegen te gaan. We hebben de EU simpelweg nodig om problemen gezamenlijk aan te pakken. Vervulde wind houdt ook niet op bij de staatsgrenzen."

Kun je spreken van een beeldvormingsoorlog die gevoerd wordt door neoliberale

Godsdienstvrijheid

Precies een jaar geleden schreef ik mijn eerste column voor het Christelijk Weekblad. Nu schrijf ik mijn laatste column.

De reden hiervoor is dat over een krappe maand mijn termijn in het Dagelijks Bestuur van het CDJA afloopt. Drie kandidaten zijn in de race om mij op te volgen. Wie mij opvolgt is dus nog niet bekend, maar ik heb er alle vertrouwen in dat mijn opvolger een mooie bijdrage zal leveren aan deze rubriek. In mijn eerste column schreef ik dat de vrijheid van godsdienst onder druk staat. Over datzelfde thema schrijf ik ook deze laatste column.

Na de gemeenteraadsverkiezingen kopie de Volkskrant: 'SGP-vrouw schrijft geschiedenis in Vlissingen'. Hoewel ik een groot voorstander ben van een gelijk kiestrecht voor mannen en vrouwen, vind ik het gek dat er met name bij D66 zoveel aandacht was en is voor het interne standpunt van een andere partij over de vraag of zowel mannen als vrouwen een politiek ambt mogen vervullen namens deze partij.

De kern van de politiek is immers dat als je een standpunt niet deelt, je voor een andere partij kan kiezen. Het vrouwenstandpunt van de SGP is voor mij dan ook een reden om nooit op de SGP te stemmen.

Maar als je het niet eens bent met hun standpunt, moet je de SGP dan verplichten om dit standpunt te laten varen? Het staat de SGP-achterban nota bene vrij om voor een andere partij te kiezen.

Diezelfde discussie zie je ook bij de vraag of vrouwen een hoofdloek mogen dragen. Vooral de PVV, waarvan de islamitische aanhang volgens mij klein is, betoogt dat een hoofdloek vrouwenonvriendelijk is en vrouwenemancipatie in de weg staat.

Niet als bij het vrouwenstandpunt van de SGP, willen een aantal niet-moslims, moslims verbieden in Nederland een hoofdloek te dragen.

In het verlengde van deze twee voorbeelden komt besnijdenis bij jongtjes steeds prominenter op de politieke agenda. De Koninklijke Nederlandsche Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst (KNMG) pleit voor een wettelijk

verbod op de niet-therapeutische besnijdenis van minderjarige jongens.

De argumenten die de KNMG voert zijn dat deze vorm van besnijdenis geen overwegende voordelen heeft en dat het in strijd zou zijn met het recht op de lichamelijke integriteit en autonomie van het kind.

Verschillende buitenlandse, maar ook Nederlandse adviesorganen zoals de Raad voor de Volksgezondheid en Zorg vinden deze redenering echter te kort door de bocht en wijzen op zowel de voordelen als de nadelen van mannenbesnijdenis.

Ook bij dit voorbeeld is het niet de joodse, christelijke of islamitische gemeenschap die zich laat besnijden die hier aandacht voor vraagt, maar wederom 'niet-belanghebbenden' die het willen verbieden.

Deze drie voorbeelden hebben gemeen dat mensen die geen last ondervinden van in hun ogen misschien vreemde religieuze opvattingen, deze opvattingen willen verbieden. Het vreemde daarbij is dat met name de partijen die zichzelf liberaal noemen voorop staan in het verbieden van deze vrijheden.

Met deze column betoog ik overigens niet dat we over deze kwesties niet het debat moeten aangaan. Ik heb een sterke afkeer van vrouwenbesnijdenis, en dat steek ik ook niet onder stoelen of banken. Het is echter één ding om fundamentele debatten met elkaar te voeren, maar geheel iets anders om via een wet anderen te verbieden om hun religie vrij te bejden.

Ook vanuit de Nederlandse traditie is deze redeneratie vreemd. Is het actief en passief kiestrecht voor vrouwen er bijvoorbeeld gekomen, door dat Belgen, Amerikanen of Arabieren dat verplicht wilden stellen? Nee, het was de invloed van Nederlanders als Aletta Jacobs, waardoor we in Nederland volledig kiestrecht voor zowel mannen als vrouwen hebben.

Het is dan ook alleen aan de gemeenschap zelf om zaken aan te passen die alleen die gemeenschap aangaan. Dat is nooit de taak van anderen buiten die gemeenschap.

Matthijs Groot

Matthijs Groot is lid van het Dagelijks Bestuur van het CDJA

SGP-vrouwen zorgen zelf wel voor een doorbraak. SGP-lijsttrekker in Vlissingen Lilian Jansen op campagne. Foto ANP
Marco de Swart